

Prieskum stavu a činnosti technických knižníc a informačných stredísk v Slovenskej republike za rok 2012

PhDr. Lubica Segešová

V súlade s plánom štátnych štatistických zisťovaní Slovenskej republiky, vykonávaným Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky, CVTI SR, metodicky pôsobiace pre potreby technických knižníc a informačných stredísk (ďalej len TK/IS), získalo a spracovalo štatistické údaje o nich za rok 2012.

Z pôvodnej vybranej reprezentatívnej vzorky 336 TK/IS z roku 1989 **ostalo po prieskume za rok 2012 v databáze 33 TK/IS (9,8 %)**.

Z 33 TK/IS oslovených CVTI SR, ktoré ostali v portfóliu z roka 2011 v databáze, bolo 25 fungujúcich (75,75 %), 5 stagnujúcich (15,15 %) a 3 zakonzervované (9,09 %). V roku 2012 žiadna technická knižnica nebola zrušená.

Rok	Počet TK/IS = počet % z 336	Fungujúce TK/IS = počet % z 336	Stagnujúce TK/IS = počet % z 336	Zakonzervované TK/IS = počet % z 336
1989	336 =100 %	336 =100 %	0 z 336	0 z 336
2012	33 =9,82 %	25 = 7,44 %	5 = 1,48 %	3 = 0,89 %

Zrušené TK/IS = počet % z 336 v roku 2012
0 z 336
0 = 0,00 % (od roku 1989 spolu 303 = 90,17 %)

Od roku 2004 pripravilo MK SR po deviatykrát okrem printovej aj elektronickú verziu výkazu. Výkaz bol v rámci prípravy na nové vykazovacie obdobie Programu štátnych štatistických zisťovaní schváleného na roky 2012 – 2014 doplnený viacerými novými ukazovateľmi, ale až na konci roka 2012, takže ich nebolo možné priebežne sledovať. Okrem toho v Ročnom výkaze o knižnici za rok 2012 boli medzi print a e-verziou viaceré odlišnosti, rovnako aj v Metodických vysvetlivkách...k print-výkazu, a hoci na ne bolo adresne poukázané v Metodických vysvetlivkách k e-výkazu na rok 2012, spôsobovalo to zmätok a zdržovalo v práci. Nových ukazovateľov žiadaných do KULT 10-01 za rok 2012 na konci roka 2012 bolo celkovo 5:

1. Evidovanie v Zozname knižníc SR (Modul 1: Sieť knižníc)
2. Ročný prírastok k. j. Náhradou za stratený dokument (Modul 2: Knižničný fond, r. 21)
3. Zamestnanci so základným knihovníckym vzdelaním (rekvalifikačný kurz) (Modul 7: Zamestnanci a hospodárenie, r. 5)
4. Zamestnanci bez knihovníckeho vzdelania (Modul 7: Zamestnanci a hospodárenie, r. 6)
5. Pracovníci vykonávajúci knihovnícku činnosť na dohodu (aktivační – prepočítaný počet) (Modul 7: Zamestnanci a hospodárenie, r. 8)

Naopak, z Modulu 7 vypadol pre mnohé knižnice významný ukazovateľ, ktorý sa za rok 2011 vpisoval do samostatného riadku, a to údaj - výdavky na nákup licencií a databáz, ktorý sme, v rámci zhodnotenia výkazu za rok 2012 a odporúčaní na jeho úpravu pre rok 2013 pre OKS SNK,

Martin, radili uviesť v riadku 19 Výdavky na hlavnú činnosť v EUR, kde sa uvádzajú všetky výdavky, resp. náklady na činnosť knižnice.

Z 25 fungujúcich TK/IS vyplnilo e-výkaz po prvýkrát všetkých 25 (100 %), čo znamená, že po 9 rokoch už všetky fungujúce knižnice dokážu vyplniť okrem printovej aj elektronickú verziu štatistického výkazu. V predošlom roku to nezvládala 1 a v roku 2010 2 knihovníčky. Úplne bezchybne vyplnili print i e-výkaz 4 TK/IS (16 %), čo je menej uspokojivé ako v roku 2011, keď to zvládlo 8 TK/IS (30,8 %). Správny medziročný súčet knižničného fondu malo 16 TK/IS (64 %), čo je tiež o niečo horšie ako v predošlých rokoch - 17 (65,38 %) v roku 2011, 65,51 % v roku 2010, no v roku 2009 ho dokázalo správne uviesť len 42,85 %. Najväčší problém tradične knižniciam robil 7.Modul Zamestnanci a hospodárenie, kde sa od roku 2007 novým spôsobom prepočítava prepočítaný stav zamestnancov knižnice v závislosti od týždenného počtu pracovných hodín, určených pre služby zamestnancom organizácií. V roku 2010 sa zmenili – vzhľadom na vzdelanie – v ukazovateľoch sledovaní zamestnanci knižníc. V roku 2012 k nim pribudli, ako som uviedla vyššie, ďalšie 3 kategórie sledovaných zamestnancov. Knižnice opäť veľmi lakonicky a výberovo uvádzali svoje hospodárske údaje v eurách, ak ich však chceli, vedeli alebo mohli zverejniť.

Stagnujúce TK/IS (5):

1. Bukóza Holding, a. s., Hencovce,
2. Elektrokarbon, a. s., Topoľčany,
3. MATADOR-AUTOMOTIVE Vráble, a. s.,
4. Slovnaft, a. s., Bratislava,
5. VEGUM, a. s. , Dolné Vestenice.

Zakonzervované TK/IS (3):

1. INGEO – ighp, spol. s r. o., Žilina,
2. Výskumný ústav chemických vlákien, a. s., Svit,
3. Výskumný ústav pre petrochémiu, a. s., Prievidza

Zrušené TK/IS (0):

Za rok 2012 vykazovali údaje fungujúce špeciálne TK/IS patriace pod nasledujúce rezorty:

- 1. Knižnice bez rezortu (KBR): 4**
- 2. Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR (MDVRR SR): 2**
- 3. Ministerstvo hospodárstva SR (MH SR): 12**
- 4. Ministerstvo kultúry SR (MK SR): 1**
- 5. Ministerstvo životného prostredia SR (MŽP SR): 4**
- 6. Úrad geodézie, kartografie a katastra SR (ÚGKK SR): 1**
- 7. Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo SR (ÚNMS SR): 1**

S P O L U:

25 fungujúcich špeciálnych TK/IS

V 25 vykazujúcich fungujúcich špeciálnych TK/IS v rámci všetkých rezortov pôsobilo:

- 17 samostatných technických knižníc,
- 5 technických knižníc v rámci vyšších útvarov,
- 1 samostatné informačné stredisko,

- 2 útvary, ktoré sa označili ako „iné“.

Zaujímavé je, že v roku 2012 pribudli samostatné technické knižnice na úkor technických knižníc v rámci vyšších útvarov a samostatných informačných stredísk.

KNIŽNIČNÝ FOND

25 TK/IS vykázalo **knižničný fond 472 593 k. j.**, index **90** (o **14 nižší ako v minuloročnom prieskume**, pritom pri prieskume z roku 2011 bol o 12 vyšší).

Knižničný fond tvorili:

- *knihy a zviazané periodiká* – **330 075 k. j. (69,84 % z celkového fondu)**, index **95**,
- *špeciálne dokumenty* – **134 586 k. j. (28,47 % z celkového fondu)**, index **81**,
z toho:
 - *audiovizuálne dokumenty* – **1 356 k. j. (0,29 % z celkového fondu)**, index **146**,
 - *elektronické dokumenty* – **1 154 k. j. (0,24 % z celkového fondu)**, index **88**,
 - *mikroformy* - **0 k. j. (0 % z celkového fondu)**, index **0**.

Priemerný knižničný fond pripadajúci na 1 TK/IS bol po zaokrúhlení 18 904 k. j., čím bol priemerne až o 2 199 **nižší ako v roku 2011**, kým vtedy bol o 857 väčší ako v roku 2010. V roku 2010 bol priemerne o 807 k. j. nižší ako v roku 2009. V roku 2009 bol o 781 k. j. vyšší oproti roku 2008. Stále však išlo o odchýlky do 1 000 k. j. raz hore, inokedy dole. V roku 2012 išlo však o viac ako 2-tisícovú odchýlku smerom nadol.

Počet kníh a zviazaných periodík v knižničných fondoch TK/IS medziročne narástol o 1,44%, pričom v roku 2011 klesol o 10,91%, a v roku 2010 sa oproti predchádzajúcemu znížil o 4,06 %. Fond špeciálnych dokumentov, ktorý v roku 2011 vzrástol o 10,91%, opäť klesol ako v posledných troch rokoch pred rokom 2011. V roku 2012 klesol až o 3,12%.

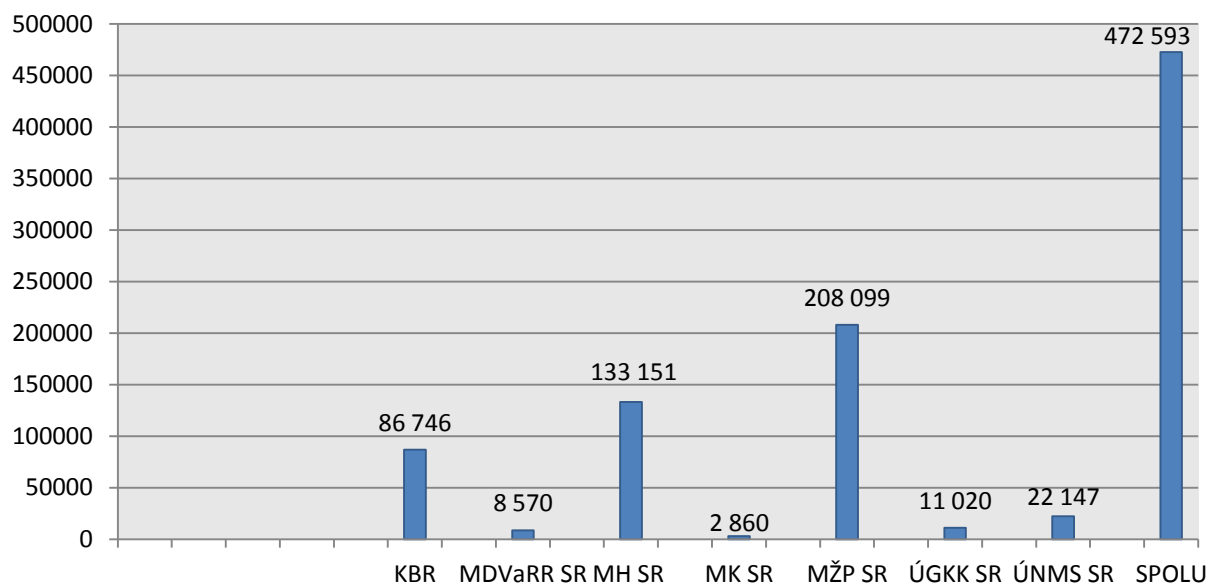
Fond audiovizuálnych dokumentov, ktorý v roku 2011 nepatrne vzrástol o 0,01 %, v roku 2012 vzrástol výraznejšie – o 0,15%. V rokoch 2010 a predošlých bol skoro rovnaký.

Stav elektronických dokumentov, ktorý v roku 2010 dočasne narástol o 0,05 %, sa v roku 2012 znížil o 0,06%, keď v roku 2011 sa znížil už o 0,01%.

Aj keď v celoštátnom výkaze sa vyžaduje vykazovanie mikroforiem, musíme permanentne konštatovať že v TK/IS sa tento druh dokumentov nenachádza.

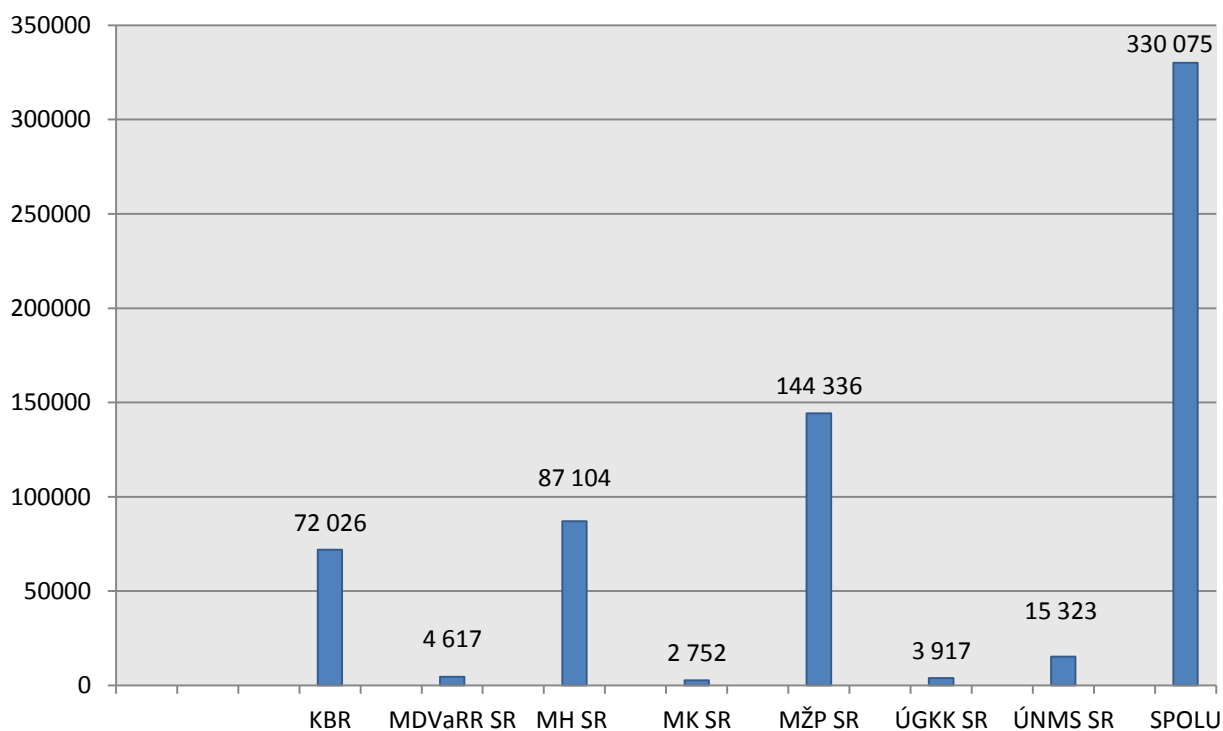
Knižničný fond – podľa rezortov

Priemer na 1 TK/IS (graf č. 1)

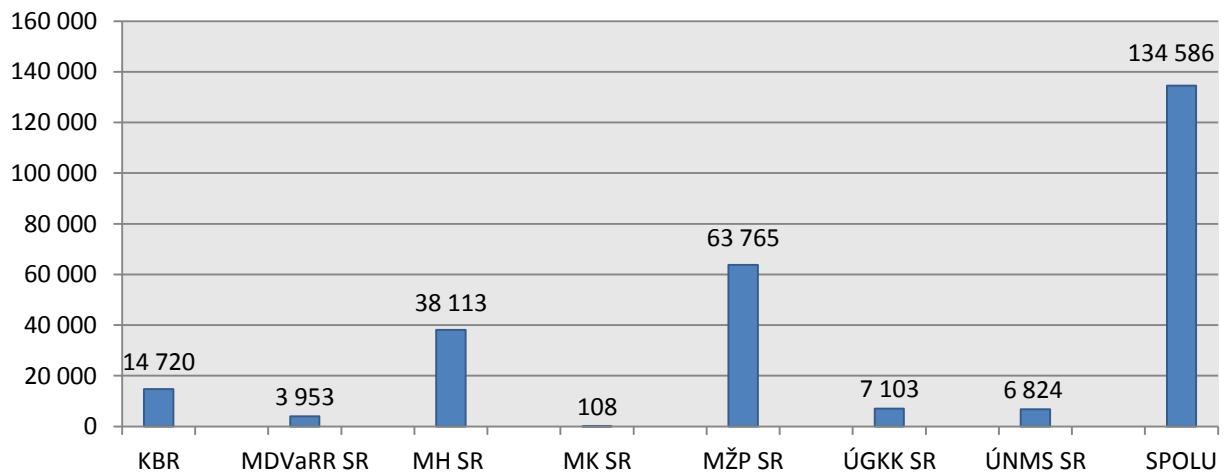
Knihy a zviazané periodiká - podľa rezortov

Priemer na 1 TK/IS (graf č. 2)

Špeciálne dokumenty – podľa rezortov

Priemer na 1 TK/IS (graf č. 3)

TK/IS odoberali v roku 2012 **1 348 titulov periodík**, index **104**,

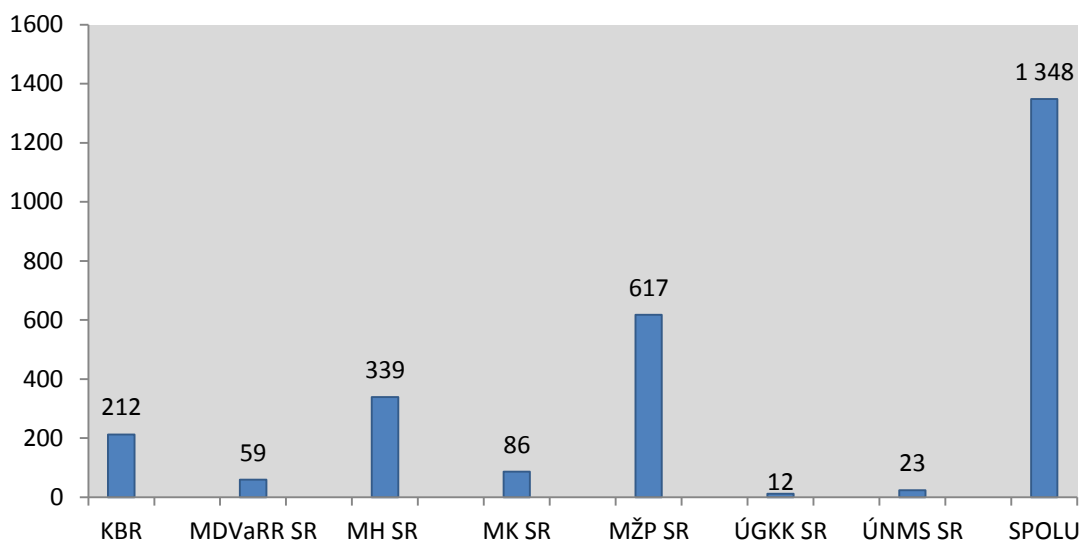
z toho: - *domácich* – **558 titulov**, index **100**,

- *zahraničných* – **790 titulov**, index **108**.

Kým v roku 2011, podobne ako v roku 2010 sa **odber periodík**, po dočasnom výraznejšom poklese v číselnom i v medziročnom indexovom vyjadrení z roku 2009, vrátil k vyšším hodnotám, porovnateľným s rokmi 2008 a 2007, **v roku 2012** sa oproti roku 2011 **mierne znížil**, a to v číselnom i indexovom vyjadrení. **Odber zahraničných periodík**, ktorý v rokoch 2011 - 2009 predstavoval tri roky po sebe 57 % z celkového odberu periodík, **v roku 2012 vzrástol** na takmer 59%. Stále tak pretrváva dlhodobá orientácia na odber zahraničných periodík, hoci indexové vyjadrenie je o - 4 nižšie ako v roku 2011, kedy bolo aj indexovo vyššie, a to až o +12 a aj v roku 2010 bolo +2 oproti predošlému roku. Môžeme dúfať, že aj technické knižnice sa po období najväčšej recesie vracajú k predošlým nákupom potrebných periodík. Stále platí, že využívanie zahraničných periodík sa za roky od vstupu našej republiky do Európskej únie a prijatia Eura ako našej meny stalo dominantným v oblasti nákupu i využívania periodík.

Tituly odoberaných periodík celkom – podľa rezortov

Priemer na 1 TK/IS (graf č. 4)

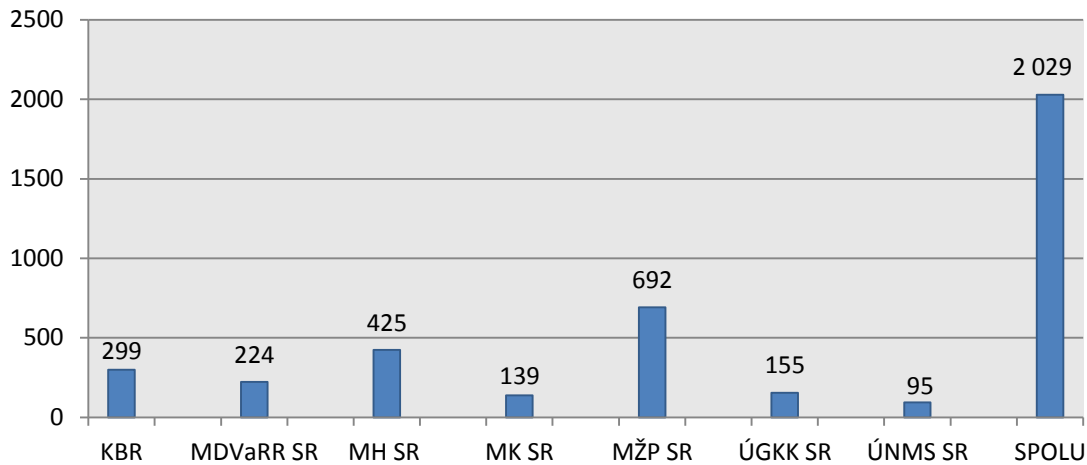
DOPLŇOVANIE KNIŽNIČNÝCH FONDOV

Ročný prírastok činil len 2 029 k. j., index 52,
z toho: - *audiovizuálne dokumenty* – **62 k. j., index 62,**
- *elektronické dokumenty* – **76 k. j., index 119.**

Priemerný ročný prírastok v 1 TK/IS za rok 2012 bol len 88, 21. Oproti roku 2011, kedy bol 168,5 išlo o **takmer polovičný pokles**. V roku 2010 činil prírastok 119,4, v roku 2009 bol 123,9, v roku 2008 bol 197,1. V roku 2007 predstavoval priemerný ročný prírastok dokonca 300 k. j.! Od roku 2005 dochádzalo k postupnému nárastu priemerného ročného prírastku. **V roku 2012 došlo k výraznému zníženiu priemerného ročného prírastku a tiež k zníženiu medziročného indexu až o - 88.** **Zaujímavé je, že vo výrazne zníženom priemernom ročnom prírastku významne stúpili priemerné prírastky audiovizuálnych dokumentov o 61 k. j.** Po prekvapení z roku 2010, keď knižnice nenadobudli ani 1 audiovizuálny dokument a v roku 2011 nadobudli jediný, je to naozaj výrazný skok. **K nárastu došlo v roku 2012 aj pri nadobudnutých elektronických dokumentoch** – v priemere o 12 dokumentov, no v indexovom vyjadrení až o + 60. Pri nich sa posledný medziročný nárast zaznamenal v roku 2009, v indexovom vyjadrení + 11, kým v predchádzajúcich rokoch 2008 a 2007 sa postupne znižoval. K prekvapivo vysokému – až 100 % poklesu – došlo v roku 2010, vtedy v indexovom vyjadrení až o - 44.

Ročný prírastok k. j. – podľa rezortov

Priemer na 1 TK/IS (graf č. 5)

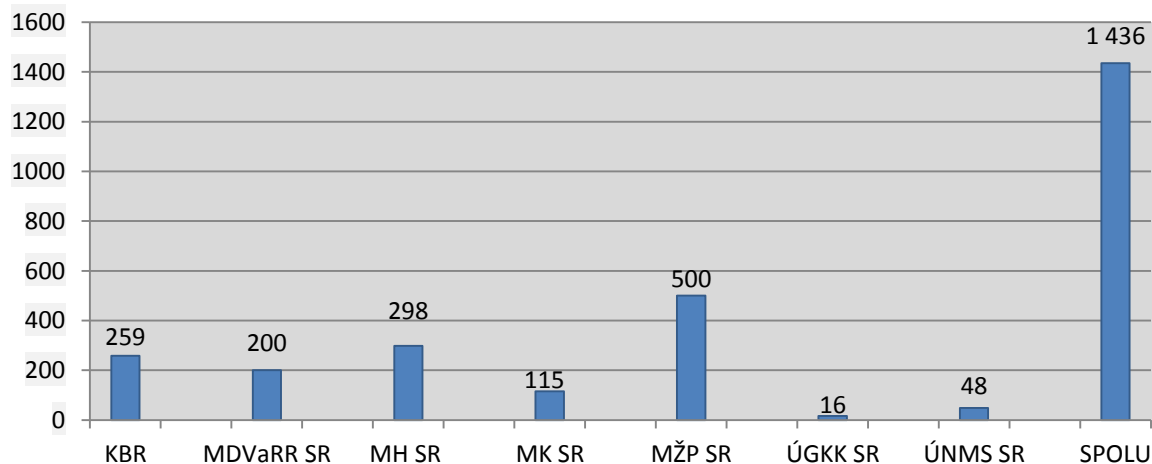
Celkový prírastok 2 029 k. j. bol získaný:

- *kúpou* – 1 436 k. j. (70,77 % z celkového prírastku), index 108,
- *povinným výtláčkom* – 160 k. j. (7,88 % z celkového prírastku), index 387,
- *darom a vlastnou produkciou* – 412 k. j. (20,30 % z celkového prírastku), index 16,
- *výmenou* – 21 k. j. (1,03 % z celkového prírastku), index 33,
- *bezodplatným prevodom* – 0 k. j. (0 % z celkového prírastku), index 0.

Doplňovanie kúpou, ktorou sa v roku 2007 získali až tri štvrtiny prírastku, no v roku 2008 už o 15 % k. j. menej, v roku 2009 o ďalších 3, 65 % k. j. menej a po prechodnom zvýšení v roku 2010, kedy sa prírastok kúpou oproti roku 2009 nepatrne zvýšil o 0,39 %, zaznamenalo v roku 2011 hlboký prepád, **sa v roku 2012 dostalo po viacerých rokoch opäť na 1. miesto**. Toto miesto po prvýkrát v roku 2011, pravdepodobne v prehľadoch ročných štatistík celkom mimoriadne, obsadilo doplňovanie prostredníctvom daru a vlastnej produkcie firiem, ktoré vtedy tvorilo viac ako polovicu prírastku. **Doplňovanie kúpou v roku 2012 tvorilo takmer tri štvrtiny prírastku**. Doplnovanie prostredníctvom daru a vlastnej produkcie firiem sa dostalo s necelou štvrtinou z celkového prírastku na druhé miesto. Výmene v priebehu rokov patrilo stabilné tretie miesto. No hoci **doplňovanie povinným výtláčkom**, ako skôr výnimočný spôsob doplnovania TK/IS, obsadzovalo väčšinou až piate mesto, v rokoch 2009 až 2011 sa dostalo na štvrté miesto, a v roku 2012 obsadilo **3. miesto, čo znamená, že popri prvých dvoch spôsoboch doplnovania si TK/IS začínajú výraznejšie uplatňovať aj svoje zákonné nároky na dodávanie povinných výtláčkov**. Doplnovanie výmenou na 4. mieste tvorilo potom už len zanedbateľnú časť doplnovania TK/IS v roku 2012. Až na piatom mieste sa umiestnilo doplnovanie prostredníctvom bezodplatného prevodu, ku ktorému v roku 2011 a 2012 ani nedošlo. V rokoch 2006 - 2009 však obsadzovalo štvrté miesto. Podľa medziročných indexov najväčší nárast zaznamenalo doplnovanie povinným výtláčkom a kúpou, najväčší pokles zaznamenalo doplnovanie darom a vlastnou produkciou a rovnako aj výmenou.

Prírastok k. j. kúpou – podľa rezortov

Priemer na 1 TK/IS (graf č. 6)

ÚBYTOK KNIŽNIČNÝCH FONDŮV

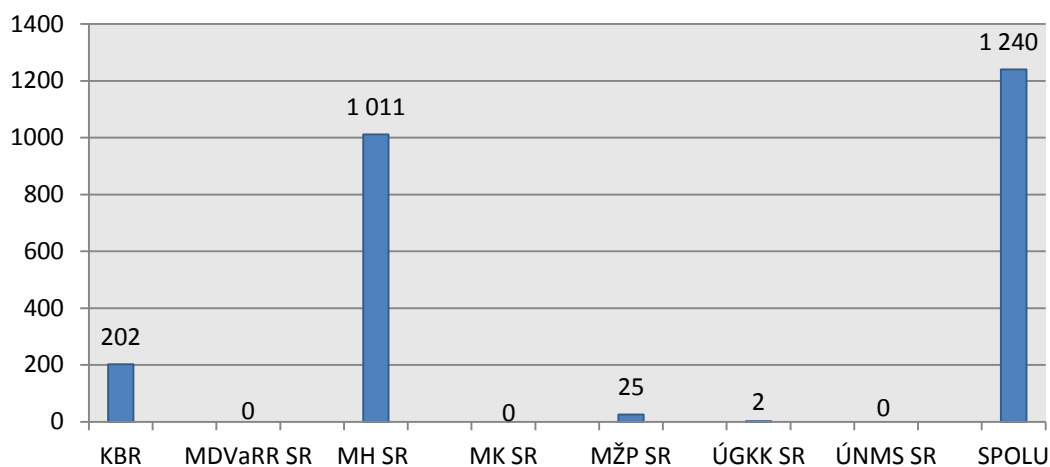
Z knižničných fondov fungujúcich 25 TK/IS v roku 2012 ubudlo len 1 240 k. j., index 28 (o 132 nižší ako v roku 2011, kým vtedy bol naopak o 76 vyšší ako v predošlom roku; v roku 2009 bol tiež až o 104 vyšší ako v roku 2008. Len v roku 2008 bol oproti roku 2007 o 34 nižší).

V roku 2008 sme sa po prvýkrát od roku 2004, odkedy tento pomer v štatistike TK/IS exaktne zaznamenávame, tešili z faktu, že celkový prírastok takmer o polovicu prevýšil úbytok. V štatistike za rok 2009 to bolo presne opačne. Celkový prírastok predstavoval len 62,68 % úbytku, v roku 2010 84,06 % úbytku. V roku 2011 bol prírastok ešte nižší a predstavoval len 58,88 % úbytku. **V roku 2012 došlo k významnej zmene, keď prírastok predstavoval takmer 164 % úbytku.** Neprekonal tým síce rok 2008, keď celkový prírastok predstavoval až 183 % úbytku, čo bolo zatiaľ celkom výnimočné. Štandardné sú skôr čísla z predošlých rokov (v roku 2007 prírastok predstavoval len 79 % úbytku, v roku 2006 prírastok činil len 62 % úbytku, v roku 2005 len 58 % a v roku 2004 dokonca len 46 % úbytku).

V roku 2012 pomer prírastku na celkovom stave knižničného fondu činil len 0,43 %, čo je doteraz najmenej. Druhý najnižší 0,48 % bol zaznamenaný v roku 2009, v roku 2010 vzrástol na 0,60 % a v roku 2011 poskočil na 0,61 %. V porovnaní s údajmi z rokov 2007 - 2005 je to veľmi málo, pretože v roku 2007 činil 1,4 % a v rokoch 2006 a 2005 bol po 1,3 %. **Pomer úbytku na celkovom stave knižničného fondu bol v roku 2012 najnižší za všetky sledované roky – len 0,26 %.** Oproti roku 2011, keď predstavoval až 1,04 %, 2010 a 2009 keď bol v oboch rokoch rovnaký 0,77 % i roku 2008, keď činil len 0,5 %, bol naozaj historicky najnižší. Nesmieme zabudnúť ani na nepriaznivé roky 2007, keď predstavoval až 1,84 % celkového stavu knižničného fondu, v roku 2006, keď bol najvyšší, dokonca až 2,08 % a v roku 2005 tiež až 2,3 %. V roku 2012 akoby opäť, no nevieme, či nielen dočasne, platilo konštatovanie z hodnotenia štatistiky TK/IS za rok 2008, keď sme z ročných čísiel usudzovali, že firemné knižnice v predošlých rokoch už výrazne zrevidovali svoje knižničné fondy a ponechali si naozaj len najpotrebnejšie informačné pramene, preto z nich už v posledných rokoch niet veľmi čo vyradovať. Pre rok 2012 sme si vyvodili záver, že **nízke prírastky nedovolili knižniciam väčšie vyradovanie z ich skôr nadobudnutých knižničných fondov.**

Úbytok k. i. – podľa rezortov

Priemer na 1 TK/IS (graf č. 7)

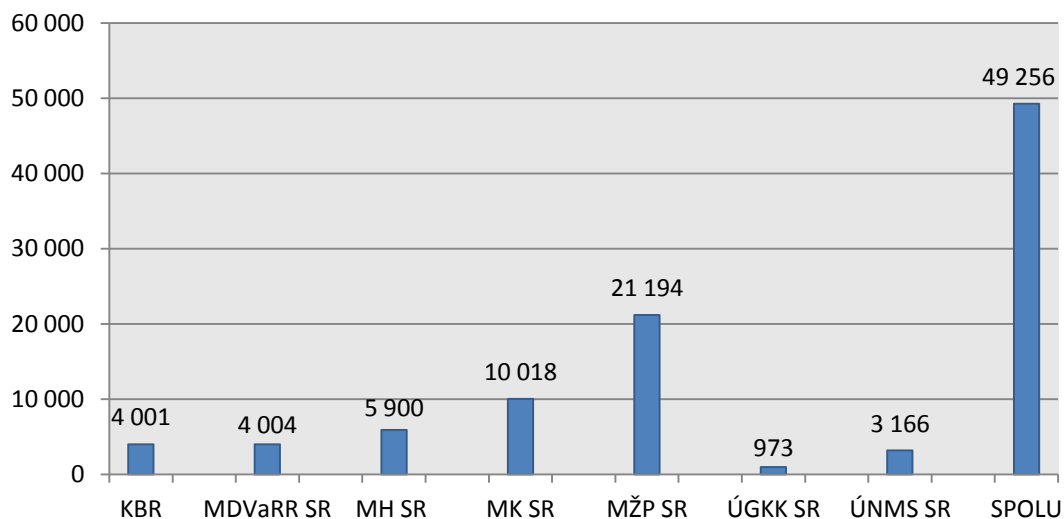
VÝPOŽIČKY - SLUŽBY - POUŽÍVATELIA

Za rok 2012 vykázalo **25 fungujúcich TK/IS spolu len 49 256 výpožičiek**, index **102** (v roku 2011 index 106, v roku 2010 index 94, v roku 2009 index 98, v roku 2008 index 96).

Na porovnanie: v roku 2011 vypožičalo 26 TK/IS 49 799 výpožičiek, v roku 2010 vypožičalo 29 TK/IS 53 619 výpožičiek, v roku 2009 28 TK/IS 54 955 výpožičiek, v roku 2008 30 TK/IS 59 972 výpožičiek, v roku 2007 34 TK/IS vypožičalo 70 472, v roku 2006 43 TK/IS vypožičalo 93 395 výpožičiek. **V roku 2012 1 TK/IS vypožičala priemerne 1 970 výpožičiek**, v roku 2011 priemerne 1 945 výpožičiek, v roku 2010 priemerne len 1 849 výpožičiek, kým v roku 2009 to bolo ešte 1 963 výpožičiek. V roku 2010 1 TK/IS požičala v priemere najmenej za posledných osem rokov – v roku 2008 to bolo ešte 1 999, v roku 2007 priemerne 2 073, v roku 2006 v priemere 2 172, v roku 2005 v priemere 3 037, v roku 2004 v priemere 2 746, v roku 2003 2 469 výpožičiek v 1 TK/IS. **V roku 2012 sa teda opäť v priemere zvýšil počet výpožičiek v 1 TK/IS.**

Výpožičky spolu – podľa rezortov

Priemer na 1 TK/IS (graf č. 8)

Z toho tvorili absenčné i prezenčné výpožičky:

- *kníh* – **30 589 k. j., index 120,**
- *periodík* – **14 407 k. j., index 88,**
- *špeciálnych dokumentov* – **4 292 k. j., index 102.**

V roku 2011 a 2010 v absolútnych číslach vzrástol počet výpožičiek kníh a špeciálnych dokumentov. Dva roky po sebe naopak klesal počet výpožičiek periodík. **V roku 2012**, podobne ako v predošlých dvoch rokoch, **vzrástol v absolútnych číslach počet výpožičiek kníh, o čosi sa znížil počet výpožičiek špeciálnych dokumentov, ale najviac sa oproti roku 2011 znížil počet výpožičiek periodík.**

Absenčné výpožičky s počtom **39 175 k. j.** predstavovali takmer **79,5 % všetkých výpožičiek** (v roku 2011 81 %, v roku 2010 70 %, v roku 2009 84 %, v roku 2008 68 %, v roku 2007 77 %, v roku 2006 86 %, v roku 2005 až 89 %), **prezenčné výpožičky** s počtom **10 113** zvyšných **20,5 %**.

Prostredníctvom **MVS** bolo vypožičaných spolu **183 k. j. (z knižnice i pre knižnicu)**, z čoho činila:

- *pasívna MVS (iným knižniciam)* – **168 k. j., index 118,**
- *aktívna MVS (z iných knižníc)* – **15 k. j., index 378.**

V roku 2012 knižnice, podobne ako v rokoch 2011, 2010 a 2008, **poskytovali viac pasívnu ako robili aktívnu MVS.** Len v roku 2009 bola situácia presne opačná. TK/IS viac požičiavali z iných knižníc ako si požičiavali z nich. Signalizuje to, že **v niektorých rokoch knižnice viac-menej vystačia so svojimi knižničnými fondmi a ešte sú schopné z nich vypožičať aj iným knižniciam**, v iných nimi, pri popísanom spôsobe dopĺňovania, celkom nedokážu saturovať špeciálne požiadavky používateľov TK/IS a obracujú sa na iné, najmä špeciálne knižnice.

Prostredníctvom **MMVS** bolo vypožičaných spolu **136 k. j.**, z čoho činila:

- *pasívna MMVS (iným knižniciam)* – **127 k. j., index 134,**
- *aktívna MMVS (z iných knižníc)* – **9 k. j., index 78.**

Kým pri MMVS v roku 2011 viac ako 5-násobne prevyšovala pasívna MMVS aktívnu, pri MVS viac ako trojnásobne, podobne ako v roku 2010, **v roku 2012 pasívna MMVS prevyšovala aktívnu viac ako 14-násobne a pasívna MVS aktívnu viac ako 11-násobne.** No ešte v roku 2009 bola situácia celkom opačná. TK/IS poskytli pasívne len 1 výpožičku a aktívne 94, no v roku 2010 pasívne až 111 a aktívne len 1. Podobné to bolo aj v roku 2008, keď TK/IS poskytli iným knižniciam až 87 výpožičiek, ale z iných knižníc si nevypožičali ani 1 výpožičku. Podobne ako pri výpožičkách cestou MVS, tak aj pri výpožičkách MMVS sa niekedy situácia z roka na rok zmení.

Priemerný počet výpožičiek na 1 používateľa TK/IS predstavoval v roku 2012 9,29. Najvyššia hodnota bola dosiahnutá v predkrízovom roku 2005, kedy priemerný počet výpožičiek na 1 používateľa dosiahol až 12,6. V roku 2010 to bolo 11,30, potom nasledovali ďalšie zostupné hodnoty: v roku 2009 hodnota 10,83, v roku 2008 10,06, v roku 2007 hodnota 9,8, v roku 2011 len 9,11, v rokoch 2003 a 2004 hodnota 9 a len 8,4 výpožičiek v roku 2006. V rokoch 2007 (9,8), 2008 (10,06), 2009 (10,83), 2010 (11,30) sa situácia kontinuálne zlepšovala, v roku 2011 sa opäť rapídne zhoršila a dúfame, že od roku 2012 budú tieto hodnoty zas kontinuálne stúpať.

Index obratovosti knižničného fondu, vypovedajúci o jeho využívanosti používateľmi, daný pomerom počtu výpožičiek k počtu zväzkov k. j. v knižničnom fonde, predstavoval **v roku 2012 10,4 % využitie knižničného fondu**, čo je oproti roku 2011, keď predstavoval len 9,0 %, aj roku 2010, keď to bolo tiež len 9,1 %, podobne roku 2009 s 9,3 %, aj roku 2008 s 9,9 %, **nečakaný a výrazný nárast. Touto hodnotou sa zaradil do predkrízového obdobia** rokov 2007, keď bola obratovosť 10,6 %, v roku 2006 11,8 %, v roku 2005 16 %, v rokoch 2004 a 2003 po 13 %. Úplne musíme revidovať tvrdenie z roka 2011, keď bola **obratovosť knižničného fondu** po posledných deviatich rokoch jej klesania najnižšia, že **došlo k jej nečakanému nárastu o 1,4 %**

Okrem vyššie spomínaných, poskytovali TK/IS v rámci **služieb** aj **spracovanie bibliografií a rešerší a bibliografické a faktografické informácie**.

V roku 2012 už žiadna z 25 TK/IS nevykonávala expertné činnosti. V roku 2011, podobne ako v roku 2010, to bola už len jedna TK/IS, v roku 2009 ešte dve a v rokoch 2008, 2007 a 2006 až tri vypracúvali v rámci **expertných činností** technicko-ekonomické štúdie, výskumné projekty a zabezpečovali prihlášky vynálezov.

V roku 2012 vypracovalo 6 TK/IS **1 567 rešerší**, z toho **5 TK/IS 152 automatizovaných (9,70%)**, zvyšné rešerše boli spracované klasicky. Oproti roku 2011, keď 8 TK/IS spracovalo spolu 463 rešerší, z toho 5 TK/IS 139 automatizovaných (30 %) a roku 2010, keď 7 TK/IS spracovalo 258 rešerší, z toho 4 TK/IS 117 automatizovaných (53 %), **išlo v priemere na 1 TK/IS (30,4 rešerše) o mierne zvýšenie počtu spracovaných automatizovaných rešerší**. Pre širšie porovnanie: v roku 2009 8 TK/IS vypracovalo 221 rešerší, z toho 6 TK/IS 62 automatizovaných (28 %). **V roku 2012 bol zaujímavý významný nárast klasicky spracovaných rešerší z celkového počtu spracovaných – až 90,30 %**.

V porovnaní s rešeršami TK/IS spracúvali v roku 2012 len automatizované bibliografie – 2 TK/IS spolu 2 automatizované spracované bibliografie (100 %). V roku 2011 a 2010 dve TK/IS vypracovali 2 bibliografie, z toho 1 TK/IS 1 automatizovanú bibliografiu (50 %). Oproti roku 2009, keď rovnako 2 TK/IS vypracovalo 6 bibliografií, z toho 1 TK/IS 5 bibliografií automatizovaných (83 %), **stále pretrváva zníženie záujmu o vypracovávanie bibliografií**.

Na základe uvedených čísel a ich porovnaním s minuloročnými priemerami na jednu TK/IS musíme bohužiaľ opraviť tvrdenie z roku 2007, že čoraz viac informácií sa získava z databáz využívaním modernej výpočtovej techniky a konštatovať, rovnako ako minulý rok, že **počet vypracovaných bibliografií a rešerší v priemere na 1 TK/IS od tohto roku klesá**.

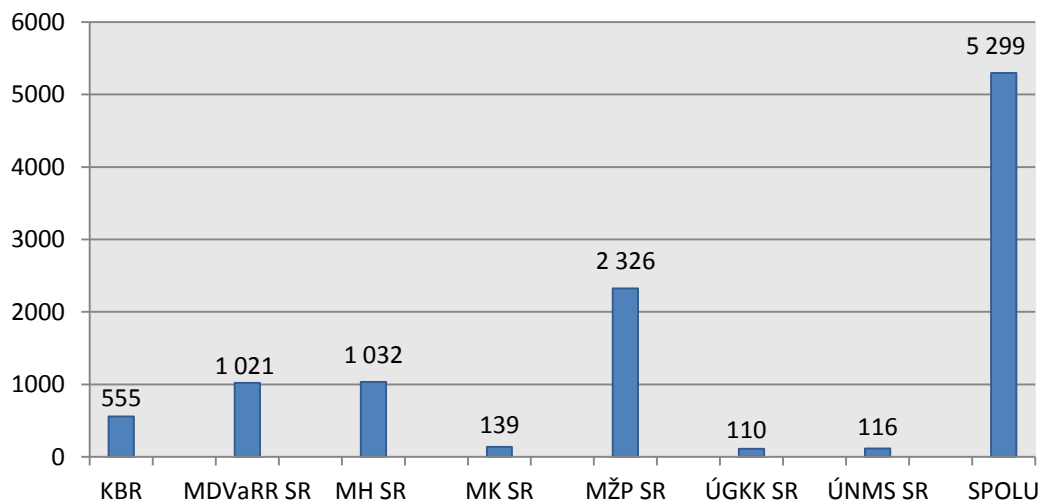
Preklady interne vyhotovovali, alebo pre svojich zamestnancov dávali **externe** vyhotovovať **v roku 2012 len 2 TK/IS z 25 – 8,00 %**, v roku 2011 rovnako len 2 TK/IS z 26 – 7,69 %, podobne ako v roku 2010 tiež len 2 TK/IS z 29 – 6,89 %, v roku 2009 to boli 3 TK/IS – 10,7 %, v roku 2008 tiež len 3 TK/IS ale z 30 TK/IS – 10 %, v roku 2007 ešte 7 TK/IS - 20 %, v roku 2006 len 6 TK/IS – 14 %, v roku 2005 7 TK/IS – 18 %, v roku 2004 10 TK/IS – 23 % z danej ročnej vzorky. Prehľad dokumentuje, že **záujem o vyhotovovanie interných i externých prekladov, aj keď v roku 2012 mierne vzrástol, v podstate medziročne klesá**.

Za rok 2012 vykázalo 25 fungujúcich TK/IS **5 299 registrovaných používateľov**, index **101** (oproti roku 2011 -27), **návštevníkov** vykázalo všetkých 25 TK/IS v počte **12 434**, index **95** (oproti roku 2011 -11). Kým napríklad v roku 2008 sa index medziročne registrovaných používateľov zvýšil o +12 a v roku 2011 až o +38, v roku 2009 klesol o – 3 a v roku 2010 o - 1. Index návštevníkov, ktorý v roku 2008 stúpol až o +16, v roku 2009 stúpol o ďalších + 12 sa v roku 2010 nečakane znížil o -31, v roku 2011 sa opätovne zvýšil o + 27. Znamená to, že **priemerný počet registrovaných používateľov, ktorý sa od roku 2009 znižoval, no v roku 2011 zaznamenal významné zvýšenie, v roku 2012 opätovne klesol a priemerný počet návštevníkov knižníc,**

ktorý v roku 2010 náhle klesol, ale v roku 2011 nezanedbateľne narástol, v roku 2012 opäť klesol.

Registrovaní používatelia – podľa rezortov

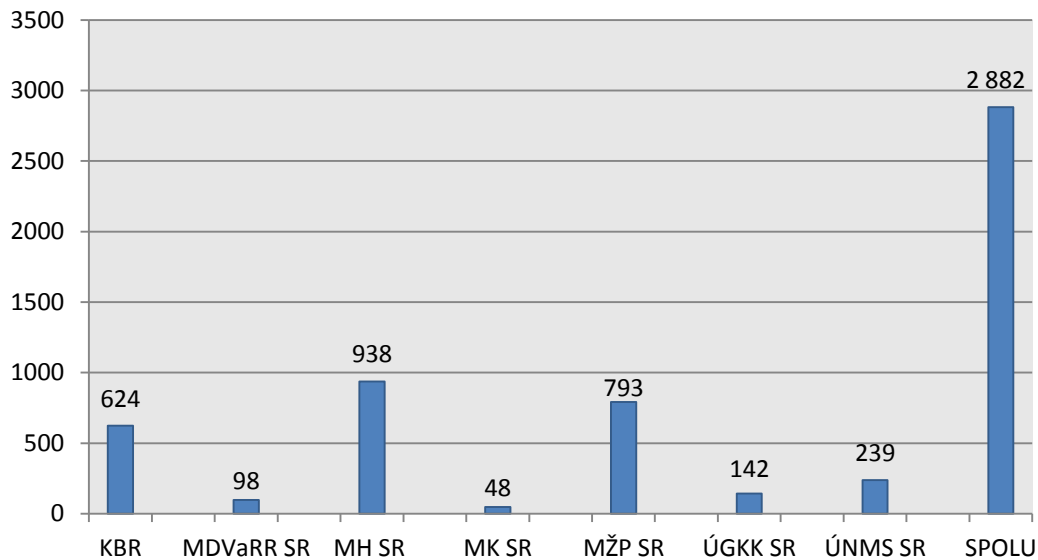
Priemer na 1 TK/I (graf č. 9)

V súvislosti s priestorovým vybavením celkovú plochu knižnice vykázalo v roku 2012 všetkých 25 fungujúcich TK/IS, v roku 2011 len 25 z 26 fungujúcich TK/IS, v roku 2010 všetkých 29 fungujúcich TK/IS, podobne ako v rokoch 2009 a 2008. Od roku 2003, keď sa tento ukazovateľ začal sledovať, čoraz viac knižníc ho považovalo za potrebné uviesť a situácia sa z roka na rok zlepšovala. Súhrnná výmera všetkých priestorov pre knižnice bola v roku 2012 2 882,2 m², čo predstavuje priemerne 115,28 m² pre každú z 25 fungujúcich knižníc, index 91 (- 20 oproti roku 2011). V roku 2011 bola súhrnná výmera všetkých priestorov pre knižnice 3 151,2 m², čo predstavovalo priemerne 126,04 m² pre každú z 25 fungujúcich knižníc, index 111 (+ 13 oproti roku 2010). V roku 2010 3 228, 2 m² celkovej plochy knižníc predstavovalo priemerne 111,31 m² pre každú z 29 fungujúcich knižníc, index 98. Priemerná výmera priestorov knižníc v rokoch 2004 – 2009 sa pohybovala od 106, 38 m² (v roku 2004) po najvyššiu doterajšiu priemernú výmeru - 135, 94 m² v roku 2008.. Z uvedeného vyplýva, že v rozlohe priestorov, slúžiacich knižniciam sa stále uplatňuje medziročná volatilita (kolísanie).

Celková plocha knižnice – podľa rezortov

Priemer na 1 TK/IS (graf č. 10)

Používateľom bola z tejto výmery k dispozícii plocha **1 114,2 m²** v 22 TK/IS, čo reprezentovalo v roku 2012 **iba necelých 39 %** z ich celkovej plochy. V roku 2011 bola k dispozícii plocha 1 470,2 m² v 23 TK/IS, čo reprezentovalo 47 % z ich celkovej plochy. V roku 2010 bola v 27 fungujúcich TK/IS k dispozícii plocha 1 584,2 m² - 48 % z ich celkovej plochy, v roku 2009 - 47 % z celkovej plochy, v roku 2008 - 93 % z celkovej plochy, v roku 2007 85 %, v roku 2006 88 %, v roku 2005 82 % z celej vzorky, v roku 2004 86%, v roku 2003 najviac - až 94 %. **V priebehu rokov väčšina TK/IS vykazovala, že disponuje priestormi pre používateľov, no od roku 2009 bola táto plocha zredukovaná o viac ako polovicu z celkovej plochy TK/IS a v roku 2012 len o niečo presiahla tretinu.**

Priemerná plocha určená pre používateľov bola pre 1 TK/IS v roku 2012 50,64 m², index 79. Najvyššie vykázané priemerné plochy určené používateľom boli v rokoch 2008 (75,82 m²), 2007 (74,14 m²), 2010 (63,92), 2005 (62,6 m²), 2006 (61,75 m²) 2004 (59,73 m²) a najmenšia v roku 2010 – 58,67 m². **Od roku 2004 sa v TK/IS priestory, ktoré dávali k dispozícii pre používateľov, teda priestorové podmienky pre ich kontakt s informačnými zdrojmi, z roka na rok zlepšovali. V roku 2008 dosiahli zatiaľ maximum. V rokoch 2009 a ešte viac v roku 2010 preto prekvapil prudký úbytok priestorov pre používateľov, v roku 2011 došlo k miernemu zlepšeniu. V roku 2012 bola zaznamenaná v histórii sledovaní úplne najnižšia priemerná plocha určená pre používateľov, ktorá z celkovej plochy knižníc predstavovala menej ako 50 %.**

Študovne a čítárne malo v roku 2012 **17 TK/IS (68 %)** zo vzorky 25 fungujúcich knižníc. Najviac študovní a čítární bolo vykázaných v roku 2008 – až 83 %, ale rok 2009 bol opäť návratom ku klesajúcemu trendu, pozorovanému od roku 2003 (2007 – 73 %, 2006 – 54 %, 2005 – 59 %, 2004 – 64 %, 2003 – 69 %). Rok 2012 bol o niečo horší ako rok 2011 (73 %). **Počet študovní a čítární v roku 2012 bol 18 s priemerne 9 miestami pre používateľov.** V roku 2011 bol 20 s priemerne 9,3 miestami pre používateľov, 2010 ich bolo 23 s priemerne 11,86 miestami pre používateľov, čím sa stal v tomto ohľade najlepším rokom. V roku 2009 pritom knižnice vykávali 22 študovní a čítární s priemerne 9 miestami pre používateľov – čo bol do roku 2012 najnižší počet, v tomto roku sa zopakoval. V roku 2008 bol stav o čosi lepší - 27 študovní a čítární s priemerne 10,7 miestami pre používateľov, v roku 2007 to bolo 27 s priemerne 10,3 miestami pre používateľov. Dobrá situácia

bola aj v roku 2006 s 11,4 miestami priemerne v 1 študovni a čítarni pre používateľov. a ešte aj v roku 2005 s 11,2 miestami a 10 miestami v rokoch 2004 a 2003. Paradoxný jav, keď počet študovní a čítární v predchádzajúcich rokoch vykazoval neustále klesajúci počet, ale v tých, ktoré ich vykazovali počet miest na študovanie a čítanie, mierne pribúdali, bol v roku 2007 zvrátený na opačnú tendenciu. V tomto roku TK/IS viac vytvárali pre svojich používateľov priestory využiteľné ako študovne alebo čítárne. Tento jav bol v roku 2009 prerušený tým, že v menšom počte zriadených študovní a čítární bol priamo úmerne k dispozícii aj menší počet miest pre používateľov. V roku 2010 došlo však v takmer rovnakom počte študovní a čítární ako v roku 2009 k väčšej koncentrácii počtu miest na čítanie a študovanie. **Rok 2012 zaznamenal veľký úbytok študovní a čítární, ktorých bolo najmenej v celej histórii prieskumov a priemerný počet miest pre používateľov, v histórii sledovania tohto údaja, bol tiež najnižší. To vytvára čoraz skromnejšie podmienky pre absenčné štúdium v TK/IS.**

INFORMAČNÉ TECHNOLOGIE

- počet osobných PC alebo terminálov v knižnici – **42**, na 1 TK/IS pripadali v roku 2012 priemerne necelé 2 PC (1,68), obdobne ako v predošlých 9 rokoch,
z toho počet PC s pripojením na internet pre verejnosť – 7 v 5 TK/IS, na 1 TK/IS pripadalo priemerne 1,4 PC

Z porovnania s rokom 2011 možno vyvodit', že každá knižnica tohtoročnej vzorky má k dispozícii priemerne necelé 2 počítače (presne len 1,68), kým v roku 2011 mala ešte 1,69, v roku 2010 mala ešte aspoň 1,70, v roku 2009 1,76, v roku 2008 až 1,85. **Počet počítačov prístupných používateľom s pripojením na internet sa oproti predošlému roku znížil, hoci ich priemerný počet sa pre 1 TK/IS mierne zvýšil (z 1,25 na 1,4).**

Pripojenie WIFI v priestoroch knižnice pre používateľov - sledované v roku 2010 prvýkrát – mala len 1 TK/IS. V roku 2011 a 2012 sa tento stav nezmenil.

Elektronický katalóg knižnice na internete (údaj doplnený do štatistického výkazu v roku 2010 – sledované prvýkrát) – malo 7 TK/IS, v roku 2011 a 2010 len po 5 TK/IS. **Počet vstupov do E – katalógu sa po roku opäť zvýšil na 5 190** - z 3 725 vstupov v roku 2011 a 3 383 vstupov v roku 2010.

Vlastnú www-stránku vykázalo v roku 2012 20 TK/IS – rovných 80 %. V roku 2011 ju uviedlo 21 TK/IS – takmer 81 %, v roku 2010 až 24 TK/IS - takmer 83 %, v roku 2009 len 8 TK/IS – 28 %. Od roku 2007, keď sa začala počítať len **www-stránka vytvorená knižnicou**, ju vykázalo už len 9 TK/IS – 26 % a v roku 2008 dokonca len 5 TK/IS – 16 %.

V predošlých rokoch, keď sa ako www-stránka počítali aj informácie o existencii a ponukách knižnice na www-stránke materskej organizácie, tento údaj uviedlo podstatne viac TK/IS - v roku 2006 35 TK/IS – 81 %, v roku 2005 ju malo 54 % a v roku 2004 ju uviedlo až 82 % TK/IS.

V roku 2007 pridaný nový údaj **počet návštev www-stránky sa v roku 2010 prestal sledovať**. V rámci chronológie pre zaujímavosť uvedieme, že v roku 2009 ho vyplnili len 4 TK/IS (14 %) spolu so 4 678 vstupmi na ich www-stránky, čo pre 1 TK/IS priemerne znamenalo 1 169,5 vstupov ročne a 4,65 vstupov denne v pracovných dňoch, teda takmer 5 ako v roku 2008. V roku 2008 bol počet vstupov 5 230 – teda celkovo o niečo vyšší, ale denný počet vstupov na www-stránku 1 TK/IS bol v priemere rovnaký ako v roku 2009 – teda 5 vstupov. V roku 2007 – v pilotnom roku –

bola situácia veľmi podobná, keď 3 TK/IS zaznamenali 4 145 vstupov na ich www-stránky, na 1 TK/IS sa priemerne zaznamenalo 1 381 vstupov ročne, čo v prepočítaní vychádzalo na 5 vstupov denne.

Vzdialený prístup k licencovaným elektronickým informačným zdrojom (EIZ) - údaj doplnený do štatistického výkazu v roku 2010 – mali v roku 2012 2 TK/IS, v roku 2011 3 TK/IS, v roku 2010 4 TK/IS. Zdá sa, že o tento prístup má záujem čoraz menší počet TK/IS.

Počet sprístupňovaných licencovaných EIZ (databáz)) - údaj doplnený do štatistického výkazu v roku 2010 – uviedli v roku 2012 2 TK/IS v počte 14. V roku 2011 ich 5 TK/IS sprístupňovalo 17, v roku 2010 6 TK/IS sprístupňovalo 18 licencovaných EIZ. Z toho z vlastných prostriedkov nadobudnuté licencované EIZ v roku 2012 nesprístupňovala ani 1 TK/IS. Pritom v roku 2011 sprístupňovali ešte 4 TK/IS 5 EIZ (DB), v roku 2010 rovnaký počet TK/IS 3 EIZ (DB). V licencovaných EIZ uskutočnila 1TK/IS v roku 2012 323 vyhľadávaní, v roku 2011 2 TK/IS 380 vyhľadávaní, v roku 2010 rovnako 2 TK/IS 524 vyhľadávaní.

Z licencovaných EIZ bolo v roku 2012 zobrazených/stiahnutých v 2 TK/IS 380 e-dokumentov, v roku 2011 rovnako v 2 TK/IS 428 e-dokumentov. V roku 2010, keď bol údaj doplnený do štatistického výkazu, to bolo 624 e-dokumentov. Po 3 rokoch môžeme naznačiť, že počet zobrazovaných/sťahovaných e-dokumentov postupne klesá.

Rovnako sa po prvýkrát v roku 2010 sledoval a vykazoval počet zodpovedaných dopytov v elektronických referenčných službách. Vtedy ich iba 1 TK/IS vykázala 25, v roku 2011 tiež 1 TK/IS 36, no v roku 2012 ich už nevykázala žiadna TK/IS.

Automatizovaný knižnično-informačný systém (AKIS) používalo 16 TK/IS (64 %) z 25 vykazujúcich fungujúcich knižníc. V roku 2011 to bolo 17 TK/IS - 65,38 %, v roku 2010 – 62 %, v roku 2009 - 68 %, v roku 2008 -70 %, v roku 2007 to bolo tiež 70 %, v roku 2006 ho uviedlo 63 %, v roku 2005 to bolo 56 %, v roku 2004 – 61 %, v roku 2003 - 67 % z danej ročnej vzorky. Rovnako, ako v roku 2011, deväť (56,25 %) zo 16 TK/IS, používajúcich nejaký AKIS používalo v roku 2012, podobne ako v predošlých rokoch, ešte stále najrozšírenejší systém Micro CDS/ISIS a jeho aplikácie (v roku 2011 ho používalo 9 (52,94 %) zo 17 TK/IS v roku 2010 9 z 18 TK/IS (50 %), v roku 2009 11 z 19 TK/IS (58 %) a v roku 2008 rovnako 11 z 21 TK/IS (52 %).

Názvy a početné zastúpenie používaných AKIS-ov (spolu 16):

- ❑ **Micro CDS/ISIS a jeho aplikácie** – 9 používateľov,
- ❑ **ADVANCED RAPID LIBRARY** – 2 používatelia,
- ❑ **CLAVIUS** – 1 používateľ,
- ❑ **DAWINCI** – 1 používateľ,
- ❑ **vlastný AKIS** – 3 používatelia.

Rôzne agendy a evidencie namiesto AKIS používala len 1 TK/IS, v predošlom roku to boli ešte 2 TK/IS a vôbec žiadny AKIS nemalo 8 TK/IS – rovnako ako v roku 2011.

Vlastné elektronické databázy (DB) uviedli v roku 2012 3 TK/IS (iba 12 %), kým v roku 2011 9 TK/IS (skoro 35 %). V roku 2010 ich uviedli tiež len 3 TK/IS (10 %), v roku 2009 tiež iba 7 TK/IS (25 %), v roku 2008 - 20 %, v roku 2007 – 29 %, v roku 2006 - 21 %, 2005 – 26 %, 2004 – 16 %, 2003 – 17 %. Z prehľadu vidno, že v priebehu rokov niekedy menej, inokedy o čosi viac TK/IS uvádza budovanie vlastných databáz. V roku 2012 iba čosi viac ako jedna desatina fungujúcich TK/IS budovala vlastné databázy korešpondujúce s odborným zameraním firmy alebo odvetvia, v ktorom TK/IS pôsobili.

K najvýznamnejším vlastným elektronickým DB v roku 2012 patrili:

- **ADIS CELPA**, budovaná vo VÚPC, a. s. (Výskumnom ústave papiera a celulózy), Bratislava,
- **ZVÁRANIE** vo VÚZ – PI SR (Výskumnom ústave zvaračskom – Priemyselnom inštitúte SR, Bratislava),
- **ŽIVOTNÉ PROSTREDIE** – po prvýkrát uvádzaná DB, budovaná v SAŽP (Slovenskej agentúre životného prostredia, Bratislava).

Prvé dve uvádzané databázy už dlhoročne využívajú aj ďalšie obdobne zamerané firmy a ich špeciálne TK/IS na Slovensku.

Je smutné, že z tohto výpočtu vypadla po výrazných redukciách činností a zamestnancov dlhoročne uvádzaná databáza VODA-AQUA budovaná vo Výskumnom ústave vodného hospodárstva v Bratislave, ktorý pri úsporných opatreniach organizácie prepustil aj svoju dlhoročnú významnú riaditeľku knižnice.

Medzi najčastejšie využívané databázové centrá, informačné zdroje a databázy domáce/zahraničné možno zaradiť DB:

- ◆ **AGROKATALÓG,**
- ◆ **COMPENDEX,**
- ◆ **CVTI SR,**
- ◆ **EBSCO,**
- ◆ **EMBASE,**
- ◆ **ENGINEERING VILLAGE,**
- ◆ **EVINOR**
- ◆ **CHEMWEB,**
- ◆ **CHEMISTRY,**
- ◆ **GEOBASE,**
- ◆ **GEOLOGICKÁ BIBLIOGRAFIA SR,**
- ◆ **GEOREF,**
- ◆ **ISI WEB OF KNOWLEDGE,**
- ◆ **NAVIGA,**
- ◆ **PORTÁL SANOFI AVENTIS,**
- ◆ **SCIENTIA,**
- ◆ **WEB OF SCIENCE.**

Vstup do domácich a zahraničných databázových centier uviedli v roku 2012 len 3 TK/IS (12 %), v roku 2011 11.5 %, kým v roku 2010 len necelých 7 %, v roku 2009 3 TK/IS 11 %, v roku 2008 tiež 3 ale z väčšej vzorky to bolo 10 %, 2007 – 15 %, 2006 – 9 %, 2005 – 13 %, 2004 – 14 %, 2003 – 23 %, čo predstavuje od počiatku viac-menej klesajúcu tendenciu.

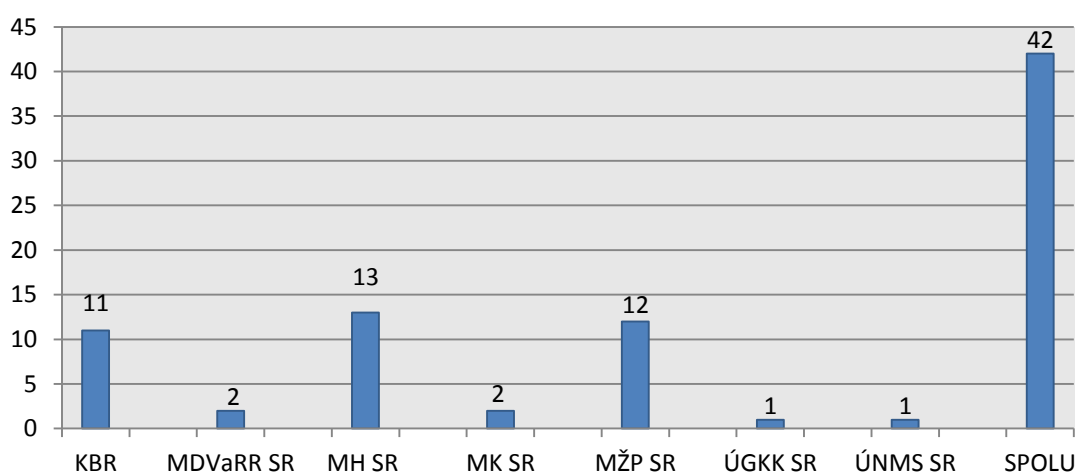
- **Využívanie elektronickej pošty: 25 TK/IS (100 %)**, v roku 2011 25 TK/IS z 26 (96 %), v roku 2010 všetkých 29 TK/IS (100 %), v roku 2009 - 96 %, v roku 2008 – 100 %, v roku 2007 – 100 %, v roku 2006 – 95 %, v roku 2005 – 97 %, v rokoch 2004 a 2003 len 89 %.
- **Prístup do internetu: obdobne 24 TK/IS (96 %)**, v roku 2011 25 TK/IS z 26 (96 %), v roku 2010 všetkých 29 TK/IS (100 %), v roku 2009 - 93 %, v roku 2008 – 100 %, v roku 2007 - 85 %, v roku 2006 - 98 %, 2005 – 97 %, 2004 – 77 %, 2003 – 71 %.

- **Využívanie intranetu: 16 TK/IS (64 %)**, v roku 2011 18 TK/IS (69 %), v roku 2010 21 TK/IS (72 %), v roku 2009 - 68 %, v roku 2008 - 70 %, v roku 2007 – 70 %, v roku 2006 - 58 %, 2005 – 64 %, 2004 – 52 %, 2003 – 44 %.
- **Využívanie extranetu: v roku 2012, rovnako ako v roku 2011 vykázala len 1 TK/IS (4 %)**, kým v roku 2010 4 TK/IS (14 %), v roku 2009 – 11 %, v roku 2008 – 17 %, v roku 2007 – 12 %, v roku 2006 – 9 %, 2005 – 10 %, 2004 – 9 %, 2003 len 2 %.

V roku 2012 boli v rámci využívania e-pošty, prístupu do internetu, intranetu a extranetu zaznamenané mierne vyššie alebo rovnaké čísla a percentuálne podiely.

Počet všetkých PC s pripojením na internet – podľa rezortov

Priemer na 1 TK/IS (graf č. 11)

Z A M E S T N A N C I

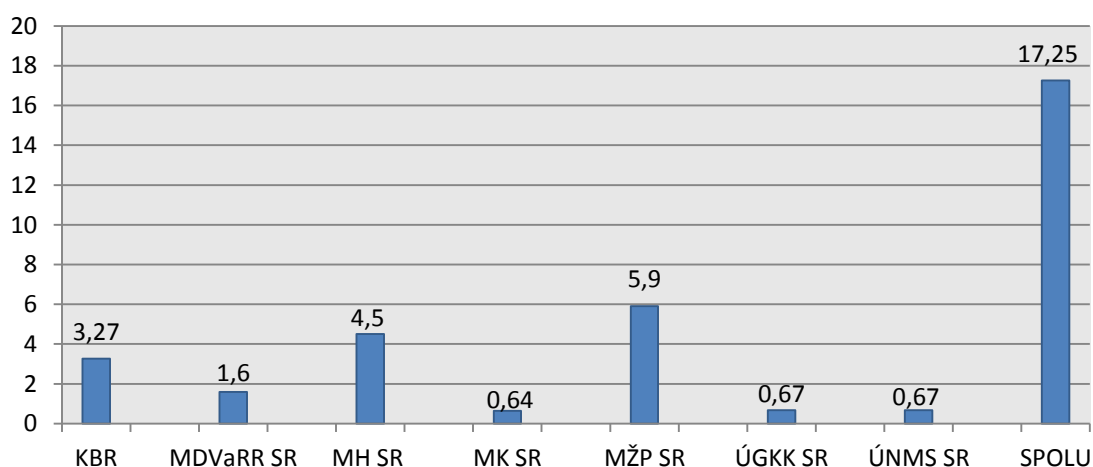
V roku 2012 v **25** fungujúcich TK/IS pracovalo spolu **30** zamestnancov (fyzický stav), index **95**, čo je približne rovnaké ako v roku 2011. Oproti 41 zamestnancom z roku 2010 (fyzický stav) a indexu 101, však vidno, že **došlo v týchto 2 rokoch k poklesu**. V roku 2009 bol index 100, v roku 2008 index 107, v roku 2007 index 104. Nižšie indexy boli zaznamenané v roku 2006 index 83, v roku 2005 index 88, v roku 2004 index 99. **V prepočte na plný 8-hodinový úväzok to predstavovalo 17,25 zamestnancov**, index 87, (v roku 2011 to bolo 20,68 zamestnancov, index **107**, v roku 2010 21,65 zamestnancov, index 84,(v roku 2009 index 102, v roku 2008 index 113, v roku 2007 index 79, v roku 2006 index 73, v roku 2005 index 88, v roku 2004 index 102), **z toho 0 mužov a 17,25 žien**.

Z hore uvedeného počtu všetkých zamestnancov TK/IS všetkých **30 zamestnancov (fyzický stav)**, vykonávalo **knihovnicke činnosti**, index **98**. V roku 2011 32 zamestnancov (fyzický stav), vykonávalo knihovnicke činnosti, index 95, v roku 2010 ešte 38 zamestnancov (fyzický stav), vykonávalo knihovnicke činnosti, index 101, (v roku 2009 index 105, v roku 2008 index 111, v roku 2007 index 100, v roku 2006 index 88, v roku 2005 index 99, v roku 2004 index 92). V prepočte **na plný 8-hodinový úväzok ich bolo 17,25, index 90**. V roku 2011 ich bolo 20,01 index 108, v roku 2010 ešte o čosi viac - 20,98, no index, vo vzťahu k priemeru predošlého roku, bol len 86, (v roku 2009 index 104, v roku 2008 index 80, v roku 2007 index 88, v roku 2006 index 75, v roku 2005 index 88, v roku 2004 index 96). Z tohto počtu bolo **0 mužov a 17,25 žien**.

Počet zamestnancov vykonávajúcich knihovnícke činnosti s vysokoškolským vzdelaním (fyzický stav) bol 5, index 83. V priaznivejšom roku 2011 ich bolo 6, index 96, v roku 2010 však tiež len 5 a index 86, (v roku 2009 index 90, v roku 2008 index 110, v roku 2007 index 111, v roku 2006 index 90, v roku 2005 index 96, v roku 2004 index 95). **V prepočte na plný 8-hodinový úväzok ich bolo 3,75, index 81.** Lepšie to vyzeralo v predchádzajúcich rokoch – v roku 2011 pracovalo v prepočte na plný 8-hodinový úväzok 4,63 zamestnanca index 92. V roku 2010 ich bolo 4,016, index 104, (v roku 2009 index 128, v roku 2008 index 128, v roku 2007 index 120, v roku 2006 index 77, v roku 2005 index 97, v roku 2004 index 96), z nich bolo **0 mužov a 3,75 žien.**

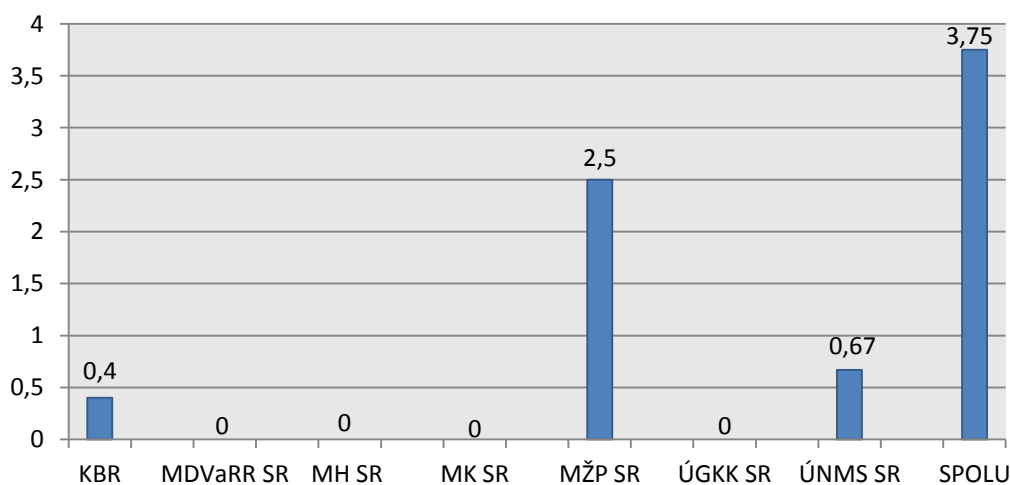
Zamestnanci knižnice (prepočítaný stav) – podľa rezortov

Priemer na 1 TK/IS (graf č. 12)

Zamestnanci knižnice s vysokoškolským knihovníckym vzdelaním (prepočítaný stav) - podľa rezortov

Priemer na 1 TK/IS (graf č. 13)

Problém kumulovania funkcií v slovenských TK/IS a tiež veľmi nízkych pracovných úväzkov pre tieto knižnice je dlhoročne spomínaným problémom. Kým v roku 2004 pracovalo v 1 TK/IS na plný 8-hodinový úväzok priemerne 1,6 zamestnanca vykonávajúceho knihovnícke činnosti, v roku 2005 1,4 zamestnanca a v roku 2006 pracoval v 1 TK/IS priemerne stále ešte aspoň 1 zamestnanec, **od roku 2007 sa táto už aj tak varujúca hodnota dostala pod hranicu 1 zamestnanca - na hodnotu priemerne 0,82 zamestnanca pre 1 TK/IS, čo už malo likvidačný charakter.** V roku 2008 sa síce mierne zvýšila na priemerne 0,87 zamestnanca a v roku 2009 na 0,90 zamestnanca, ale ostávali pod hranicou 1 zamestnanca, čo sme označili ako alarmujúci stav. V roku 2010 došlo v tejto oblasti k ďalšiemu poklesu. Na 1 TK/IS po prepočítaní (prepočítaný stav) pripadlo len 0,80 zamestnanca. O niečo lepšie, ale stále pod hranicou 1 zamestnanca skončil aj rok 2011, keď na 1 TK/IS po prepočítaní (prepočítaný stav) pripadlo len 0,86 zamestnanca. V roku 2012 bol zaznamenaný v prepočítaní na 1 TK/IS dosiaľ úplne najnižší stav, a to len 0,75 zamestnanca.

Podobne ako v roku 2011 a 2010 mali aj v roku 2012 dominantnú pozíciu zamestnanci knižníc so stredoškolským knihovníckym vzdelaním, ktorí vo fyzickom i v prepočítanom stave po obidva roky takmer o polovicu prevyšovali zamestnancov knižníc vykonávajúci knihovnícke činnosti s vysokoškolským vzdelaním.

Kým v roku 2010 sa počet zamestnancov TK/IS oproti roku 2009 mierne zvýšil, v roku 2012 i 2011 naopak klesol. Počet zamestnancov vykonávajúcich knihovnícke činnosti, ktorý v roku 2010 oproti roku 2009 klesol, klesol aj v roku 2011 a v roku 2012 ešte viac.

V Ročnom výkaze o knižnici za rok 2012 pribudli, ako sme spomínali na začiatku, ďalšie nové ukazovatele o zamestnancoch knižníc, a to:

- **Zamestnanci so základným knihovníckym vzdelaním (rekvalifikačný kurz)** – v TK/IS pracovalo 5 fyzických osôb, v prepočítanom stave 3,25
- **Zamestnanci bez knihovníckeho vzdelania** – bolo ich v TK/IS vo fyzickom stave 6, v prepočítanom 2,87
- **Pracovníci vykonávajúci knihovnícku činnosť na dohodu (aktivační – prepočítaný počet)** – 0 fyzických osôb – TK/IS ich v roku 2012 nezamestnávali.

Potešiteľné je, že až v **21 prípadoch** z 25 fungujúcich TK/IS (v roku 2011 v 23 prípadoch z 26 fungujúcich TK/IS, no v roku 2010 len v 19 prípadoch z 29 fungujúcich TK/IS) **boli v TK/IS výpožičné hodiny** (ak o niečom takom môžeme pri tomto type špeciálnych knižníc s plnou vážnosťou hovoriť) **zachované v tom istom rozsahu ako v roku 2011.** Často boli poskytované po dohode s osadenstvami podnikov alebo len na požiadanie, iba v 2 prípadoch boli kratšie ako v roku 2011 (v roku 2011 to boli tiež len 2 prípady, v roku 2010 boli kratšie v rámci týždňa až v ôsmych prípadoch oproti roku 2009), **v 2 prípadoch sa výpožičné hodiny v TK/IS dokonca predĺžili** (v roku 2011 len v 1 prípade, v roku 2010 sa predĺžili v 2 prípadoch, v roku 2009 dokonca až v štyroch prípadoch, ale v roku 2008 tiež len v 1 prípade). **Výpožičné hodiny v TK/IS sa každý rok pružne prispôbovali aktuálnym potrebám osadenstiev organizácií a firiem.**

Z Á V E R

Hoci v roku 2012 nebola v sieti TK/IS zrušená ani 1 knižnica, 5 ich dlhodobo stagnovalo a 3 boli zakonzervované. Knižničný fond bol vo vzorke 25 fungujúcich TK/IS oproti predchádzajúcemu roku nižší. Nebývalú odchýlku smerom nadol zaznamenal priemerný knižničný fond na 1 TK/IS. Aj ročný prírastok knižničného fondu (KF) zaznamenal oproti predošlému roku takmer tretinový pokles a priemerný ročný prírastok na 1 TK/IS takmer polovičný pokles.

Potešiteľné bolo zistenie, že počet odoberaných zahraničných periodík, ktorý výrazne klesol v roku 2009 sa z roka na rok viac približuje k vyšším hodnotám, porovnateľným s rokmi 2008 a 2007. Dopĺňovanie kúpou sa v roku 2012 dostalo po viacerých rokoch opäť na 1. miesto a tvorilo takmer tri štvrtiny prírastku. TK/IS začali viac dopĺňovať svoje fondy aj prostredníctvom povinných výtlačkov. Pomer úbytku na celkovom stave knižničného fondu bol v roku 2012 najnižší za všetky sledované roky – len 0,26 %. V roku 2012 sa oproti roku 2011 v priemere zvýšil počet výpožičiek v 1 TK/IS.

Pri indexe obratovosti knižničného fondu, vypovedajúcom o jeho využívanosti používateľmi, danom pomerom počtu výpožičiek k počtu zväzkov k. j. v knižničnom fonde, ktorý v priebehu posledných ôsmich rokov stabilne klesal a v deviatom roku 2011 bol najnižší, prišlo v roku 2012 k 10,4 % využitiu knižničného fondu, čo predstavuje nečakaný a výrazný nárast o 1,4 %. Touto hodnotou sa zaradil do predkrízového obdobia, keď sa obratovosť pohybovala v rozmedzí od 10,6 % po 16 %.

Rovnako ako v predchádzajúcom roku možno konštatovať, že pokračujúci nárast pasívnej MVS a najmä MMVS svedčí o tom, že domáce i zahraničné knižnice naďalej využívajú fondy našich špeciálnych knižníc. Pokles aktívnej MVS a MMVS však vypovedá o nedostatku podnetov zo strany organizácií, v ktorých TK/IS pôsobia. Aj keď sa počet vypracovaných rešerší oproti minulému roku o niečo zvýšil, zaujímavý bol výrazný nárast klasického spracovania oproti automatizovanému. Počet spracovaných bibliografií naďalej klesal.

Záujem o vyhotovovanie interných i externých prekladov, aj keď v roku 2012 mierne vzrástol, zostáva v podstate zanedbateľný.

V roku 2012 už žiadna z 25 TK/IS nevykonávala expertné činnosti, ktoré od roku 2008 – 2011 vykonávali 3 – 1 TK/IS, ktoré v rámci nich vypracúvali napríklad technicko-ekonomické štúdie, výskumné projekty a zabezpečovali prihlášky vynálezov.

Priemerný počet registrovaných používateľov, ktorý sa od roku 2009 znižoval, no v roku 2011 zaznamenal významné zvýšenie, v roku 2012 opätovne klesol a priemerný počet návštevníkov knižníc, ktorý v roku 2010 náhle klesol, ale v roku 2011 nezanedbateľne narástol, v roku 2012 opäť klesol.

V roku 2012, podobne ako v roku 2011 došlo k ďalšiemu úbytku plochy knižníc určenej pre používateľov – pod 50 % všetkej využiteľnej plochy TK/IS (len 39 % z celkovej plochy TK/IS !). Tento jav sledujeme od roku 2009, odkedy dochádza k väčšej koncentrácii počtu miest na čítanie a študovanie v nich. Rok 2012 zaznamenal veľký úbytok študovní a čítární, ktorých bolo najmenej v celej histórii prieskumov a priemerný počet miest pre používateľov, v histórii sledovania tohto údaja, bol tiež najnižší. To vytvára čoraz skromnejšie podmienky pre absenčné štúdium v TK/IS.

Pokiaľ ide o využívanie informačných technológií, počet počítačov prístupných používateľom s pripojením na internet sa oproti predošlému roku znížil, hoci ich priemerný počet sa pre 1 TK/IS mierne zvýšil (z 1,25 na 1,4).

Pripojenie WIFI v priestoroch knižnice pre používateľov - sledované v roku 2010 prvýkrát – mala len 1 TK/IS. V rokoch 2011 a 2012 sa tento stav nezmenil.

Oproti tomu elektronický katalóg knižnice na internete – tiež sledované v roku 2010 prvýkrát – malo viac TK/IS ako v predošlých 2 rokoch a počet vstupov do E – katalógu sa po roku opäť výrazne zvýšil.

V roku 2012 boli v rámci využívania e-pošty, prístupu do internetu, intranetu a extranetu zaznamenané mierne vyššie alebo rovnaké čísla a percentuálne podiely.

Vzdialený prístup k licencovaným elektronickým informačným zdrojom (EIZ) - údaj doplnený do štatistického výkazu v roku 2010 – mali v roku 2012 2 TK/IS. Zdá sa, že o tento prístup má záujem čoraz menší počet TK/IS.

Počet zodpovedaných dopytov v elektronických referenčných službách, ktoré v roku 2011 vykázala iba 1 TK/IS, v roku 2012 už nevykázala žiadna.

V percentuálnom prepočte, pri porovnaní s predchádzajúcim rokom, o niečo menej knižníc používalo automatizovaný knižnično-informačný systém, viac ako tretina fungujúcich knižníc nemala žiaden. V roku 2012 iba čosi viac ako jedna desatina fungujúcich TK/IS budovala vlastné databázy korešpondujúce s odborným zameraním firmy alebo odvetvia, v ktorom TK/IS pôsobili. V roku 2011 ich bola ešte tretina.

Zachovaný zostal počet knižníc využívajúcich domáce a zahraničné informačné zdroje a databázy. Zanedbateľný však ostáva počet TK/IS vstupujúcich do domácich a zahraničných databázových centier.

V roku 2012 počet zamestnancov TK/IS, vo fyzickom stave i v prepočítaní na plný úväzok, opäť klesol, rovnako aj tých, ktorí vykonávali knihovnícke činnosti a tiež zamestnancov s vysokoškolským vzdelaním. Stále platí, že v TK/IS pracujú a vo väčšine prípadov ich aj vedú zamestnanci so stredoškolským vzdelaním. Knižnice naďalej využívajú aj služby na dohodu o vykonaní práce, poskytované ich bývalými zamestnankyňami - v súčasnosti už živnostníčkami, pracujúcimi za úplatu. Nový prístup k TK/IS v priebehu roka 2012 iste ovplyvnili i výmeny riaditeľov v 9 organizáciách a zmeny vedúcich zamestnancov knižníc v 5 TK/IS, pričom len v 1 prípade išlo o vedúceho s vyšším vzdelaním, 1 s rovnakým, ale až traja mali vzdelanie nižšie ako ich predchodcovia.